

Asia: VN/22906/2020

Digitalisaation edistämisen ohjelman (Digiohjelma) lainsäädäntötyöryhmän koonti ja näkemykset digitalisaation säädöstilanteesta ja muutosehdotuksista

Työryhmä toivoo vapaata palautetta tunnistamiinsa tunnistamistaan teemoista ja niistä tehdyistä johtopäätöksistä

1. Onko muistiossa tunnistettu digitalisaation edistämisen kannalta keskeiset teemat lainsäädännön näkökulmasta?

Kyllä

2. Onko jokin teema jäänyt kokonaan tunnistamatta?

Varsinaisesti kokonaan uutta teemaa ei noussut esiin, mutta aika moni oleellinen havainto on jäänyt meilestämme vain yksittäisen havainnon tasolle ja ne ovat varsinaisissa toimenpide-ehdotuksissa jääneet jopa kokonaan huomioimatta.

Yksi käytännön lainsäädännön soveltamisen alue on mielestämme raportissa jäänyt huomiotta. Monessa tapauksessa. Lainsäädännön tiukka tulkinta tiedonsaantioikeuksista ja esim. laki hallinnon yhteisistä sähköisen asiointin tukipalveluista on johtanut erittäin perusteellisiin ja yksityiskohtaisiin ja sitä kautta hitaisiin palveluiden käyttöönoton hakemuksiin ja käyttöoikeuksien lupamenettelyihin, jotka hidastavat monin paikoin merkittävästikin digitalisaatiota. Näiden lupamenettelyiden ja tietoa luovuttavan ja vastaanottavan tai palvelun tuottavan ja käyttävän viranomaisten vastuujakoa olisi syytä selkeyttää ja yksinkertaistaa.

a. Työryhmän näkemykset lainvalmistelun kehittämistarpeista (luku 2 alalukuineen)

Näkemyksissä on erinomaisesti nostettu esiin Tanskan "varmentavat kysymykset", joista osa pitäisi olla meilläkin normaalia hyvän lainsäädäntötyön tekemistä eli eivät varsinaisesti ole vain "digiin" liittyviä. Näitä ovat mm. lainsäädännön selkeys ja yksinkertaisuus, jota meillä ei edistä erilliset "täydentävät lainsäädännöt" kuten raportissakin todetaan. Lain soveltajien kannalta olisi ehdottoman tärkeää, että lainsäädäntö olisi keskenään yhteentoimivaa eli käsitteet ja termit eri laeissa olisivat yhtenäiset ja ne olisi myös kuvattu. Tänä päivänä esim. tietojärjestelmä käsitetään ja määritellään eri laeissa eri tavoin.

Raportissa mainitaan useaan otteeseen termi teknologiariippumattomuus. Olisi hyvä jos tekijät olisivat määritelleet tämän termin, koska toisaalta koko ajan raportin viesti on myös se, että

lainsäädännön pitäisi edistää digitaalisatiota. Olisiko oikeasti se fundamentaalinen ajatustavan muutos otettava perusteellisempaan tarkasteluun, että lainsäädäntö asettaa vaatimuksia palveluille ja toiminnoille sekä niiden toteutusten reunaehdoille, mutta ei puutu itse toteutustapojen määrittelyyn (vrt. perinteinen allekirjoitus vs. sähköinen allekirjoitus tai tiedoksiannon toimituskanava). Pitää varoa, että myöskään nykylainsäädäntöä ei "lukita" nykyisiin Digitaaliseen teknologiaratkaisuihin. Asiakslähtöisyys pitäisi huomioida myös lainsäädännössä ja huomioida, että asiakkaan tahtotilalla esim. asioinnissa pitäisi olla enemmän sananvaltaa. Tällaisia ajatuksia raportissa on satunnaisesti. Esimerkiksi tiedoksisaantikanavan valinnassa esitetään, että tiedoksisaantikanavan oletusarvo määräytyy vireillepanijan toimesta sen mukaan missä kanavassa asia on vireille laitettu.

Laajempi ja monialaisempi vuoropuhelu ja keskustelu lain vaikutuksista ja toteuttamismahdollisuuksista on erittäin kannatettava asia. Tämä edellyttää toki valmistelussa ihan uudenlaisia tapoja ja verkostoja koota tietoa kuin perinteinen lausuntomenettely. Tämä sen takia, että esim. ohjelmistokehittäjän osaamisen huomioimiseen "pykäläkeskeinen" lausuntopyyntö ei ole tehokas eikä motivoiva. Näin ollen koko lainsäädäntövalmistelun työtapoja ja menttelyjä pitäisi miettiä uusiksi hyvin ennakkoluulottomasti.

b. Työryhmän näkemykset nykylainsäädännön soveltamisen tukemisesta (luku 3 alalukuineen)

Loppuraportissa esitetty ajatus lainsoveltajien tukemisesta uuden lainsäädännön soveltamisessa on perusteltu – tietosuojalainsäädäntöön ja erityislainsäädännön soveltamiseen ja tulkintaan liittyy kysymyksiä, joissa tulkintaa tukevalla ohjeistuksella olisi merkitystä. Myös mahdollisuus soveltajien hyvien ja huonojen käytäntöjen jakamisesta on arvokas käytännön kannalta. Erityisesti raportissa esitetty näkökulma sähköisen tiedoksiannon säätämisestä ensisijaiseksi tavaksi vastaanottaa tiedoksiantoja on todennäköisesti kaupungin kannalta hyvä ratkaisu. Samoin ajatus muilla viranomaisilla olevan tiedon hyödyntämisestä julkishallinnon sisällä on hyväksyttävä ja perusteltu, tämä kuitenkin varmasti tarkoittaa tarvetta harmonisoida viranomaisten järjestelmiä siten, että ne ovat yhteensopivia jotta katselu- tai tiedonkäyttöoptiot voidaan toteuttaa, mikä taas on kustannuskysymys. On myös järkevää että tiedonsaantioikeuksista säädettävää erityislainsäädäntöä selvitetään tämän asiakokonaisuuden yhteydessä. Huomiota tulisi kiinnittää siihen, että säädöskokonaisuus vaikuttaa laajalta ja kun se käsittää tulevaisuudessa useita erityislainsäädännön kohtia, tulisi tavoitella sellaista yleislainsäädäntöä joka mahdollistaa erityisnormiston hyvän löydettävyyden ja sovellettavuuden, mikäli normistoa ei kyetä kokoamaan muutaman lain alle.

c. Työryhmän näkemykset nykylainsäädännön arviointitarpeista (luku 4 alalukuineen)

Erityisesti nykylainsäädännön osalta raporttikin nostaa esiin tilkkutäkkimäisyyden ja mm. käsitteiden ja määritelmien kirjavuuden. Tämä kaikki vaikeuttaa lain noudattamista sitä soveltavien tahojen työssä. Olisi erittäin suotavaa, jos tulevaisuudessa näkyisi paremmin ja voimakkaammin sekä lisää myös tuen tarvetta. Olisi toivottavaa, että olemassa olevien lakien muutostarpeet käytäisiin paremmin läpi uutta lainsäädäntöä suunniteltaessa ja pidettäisiin lainsäädäntö ylipäätään rakenteeltaan selkeämpänä ja ymmärrettävämpänä. Pitää muistaa, että lakeja lukevat myös muut ammattilaiset kuin lainsäädännön asiantuntijat. Ja olisi suotavaa, että nämä esitetyt asiat näkyisivät raportin yhteenvedossa paljon voimakkaammin kuin tässä versiossa näkyy.

4. Vapaa palaute?

Raportissa ei esitetä loppujen lopuksikonkreettisia muutosehdotuksia tai oikeastaan esitetään, mutta ne on ripoteltu eri puolille raporttia ja yhteenveto on tiivistetty liian yleiselle tasolle, eikä

tämän perusteella pysty vielä sanomaan, mitä mahdollisia uusia velvollisuuksia näistä aiheutuisi kunnille. Tästä näkökulmasta huomio kiinnittyi erityisesti kappaleessa 4.4 esitetty: "kunnat ja viranomaiset olisivat aidosti ihmis- ja yrityslähtöisiä saattamalla asiakkaan tarve keskiöön niin, että voisivat tehdä toimia joissain tilanteissa ennakoivasti asiakkaan puolesta".

Andersin Ari

Helsingin kaupunki, Kaupunginkanslia - Strategiaosasto, Digitalisaatioyksikkö